آیت‌الله یوسف صانعی مرجع تقلید در ۸۳ سالگی دار فانی را وداع گفت

فقیه نواندیش



اتفاق نادری است که یک مرجع تقلید، فیلمی از ناهار خوردن با همسرش را در پایگاه اطلاع‌رسانی رسمی خود منتشر کند. شاید مرحوم آیت‌الله یوسف صانعی می‌خواست با این اقدام نمادین، نقش و جایگاه زنان را برجسته کند. اما این تنها نقطه تفاوت مرحوم آیت‌الله صانعی نبود.

مطابق زندگینامه‌ای که پایگاه اطلاع‌رسانی این مرجع تقلید منتشر کرده است، آیت‌الله حاج شیخ یوسف صانعی، در سال ۱۳۱۶ در روستای نیک‌آباد اصفهان متولد شد. در سال ۱۳۲۵ وارد حوزه علمیه اصفهان شد و ۵ سال بعد، برای ادامه تحصیل به قم رفت. مرحوم آیت‌الله صانعی از سال ۱۳۳۴ تا سال ۱۳۴۲ یعنی زمان تبعید امام خمینی(ره) به نجف، از شاگردان امام(ره) بود.

به گزارش این پایگاه اطلاع رسانی، آیت‌الله العظمی صانعی پس از دستیابی به مرحله اجتهاد علاوه بر سال‌ها تلمذ در حوزه درس حضرت امام، از محضر استادان بزرگی چون آیت‌الله العظمی بروجردی، آیت‌الله العظمی محقق داماد و آیت‌الله العظمی اراکی بهره برد و از سال ۱۳۵۴، رسماً تدریس خارج فقه را با کتاب زکات در مدرسه حقانی (شهیدین) شروع کرد. همراهی و تلمذ در محضر امام خمینی(ره) سبب شد که آیت‌الله صانعی در دوران نهضت نیز مؤثر باشد. اما این نقش بیشتر در تنظیم و امضای اعلامیه‌های مربوط به حمایت از امام خمینی(ره) در دوران نهضت بود. پس از انقلاب اسلامی، آیت‌الله یوسف صانعی در سال ۱۳۵۸ از سوی بنیانگذار انقلاب اسلامی به عنوان یکی از فقهای شورای نگهبان قانون اساسی منصوب شد. او سه سال بعد از این سمت کناره‌گیری کرد و پس از آن از سوی امام(ره) به دادستانی کل کشور منصوب شد. او از سال ۶۱ تا ۱۳۶۴ که از مقام دادستانی کل استعفا داد، در این سمت باقی ماند. او که پس از کناره‌گیری از مناصب رسمی، به حوزه علمیه قم بازگشته بود، رساله عملی خود را در سال ۱۳۷۲ منتشر کرد. از آن تاریخ به بعد، آیت‌الله صانعی به واسطه افتاءها و اجتهادهای نوآورانه خود، بویژه در مسائل مربوط به زنان شناخته می‌شد. برابری دیه زن و مرد یا مجاز بودن قضاوت برای زنان از جمله این دیدگاه‌ها است. این امور باعث شده بود که برخی جریان‌های فکری یا حوزوی از آیت‌الله یوسف صانعی به عنوان فقیه نواندیش یاد کنند. در کنار این، در سال‌های اخیر، دیدگاه‌های سیاسی متفاوت او و مخالفت‌های بسیاری برانگیخته بود که در نهایت باعث کناره‌گیری بیش از پیش این مرجع تقلید نسبت به مسائل عمومی و سیاسی شده بود.

آیت‌الله صانعی، برادر بزرگ‌تری به نام آیت‌الله شیخ حسن صانعی دارد که در زمان حیات امام خمینی، جزو چهره‌های ارشد بیت امام(ره) محسوب می‌شد. نزدیکی دو برادر به بنیانگذار انقلاب اسلامی باعث شد در فرآیندهای سیاسی سال‌های نخست انقلاب، نقش مؤثری داشته باشند. به رغم اختلاف نظرهای سیاسی آیت‌الله یوسف صانعی با سیاست مرسوم، برادر بزرگ‌تر، یعنی آیت‌الله شیخ حسن صانعی در سال ۹۶ به عضویت مجمع تشخیص مصلحت نظام برگزیده شده بود.

آیت‌الله صانعی پنجشنبه هفته گذشته به دلیل پیچ‌خوردگی پا، دچار شکستگی استخوان لگن و همچنین مچ دست شده و در بیمارستان بستری شده بود. این مرجع تقلید به علت نارسایی کلیوی و بالا بودن کراتینین، شامگاه جمعه تحت دیالیز قرار گرفت تا در صورت بهبود علائم خونی، عمل جراحی شکستگی استخوان بر روی ایشان انجام شود. بامداد روز شنبه حدود ساعت ۴ صبح وی، دچار عارضه قلبی شده و به آی سی یو منتقل می‌شود و تحت نظارت بیشتر قرار می‌گیرد، ولی حدود ساعت ۸ صبح مجدداً دچار عارضه قلبی می شود که به ایست کامل قلبی منجر شده و متاسفانه امکان احیاء محقق نمی شود. درنهایت آیت الله صانعی حدود ساعت ۸:۲۰ صبح شنبه (۲۲ شهریورماه) به ملکوت اعلی پیوست. دفتر آیت الله یوسف صانعی در اطلاعیه‌ای با تایید خبر رحلت ایشان اعلام کرد:« با توجه به وصیت آن عزیز سفر کرده، در ایام کرونا هیچگونه مراسم اعم از تشییع و... برگزار نمی گردد.»

حجت الاسلام سعید صانعی فرزند ارشد مرحوم آیت الله یوسف صانعی در گفت وگو با خبرنگار ایلنا، در خصوص محل تدفین پدرش اظهار کرد: «به احتمال زیاد پیکر این مرجع فقید در گلزار شیخان قم به خاک سپرده خواهد شد.» او در خصوص زمان برگزاری مراسم تدفین هم گفت: «طبق وصیت مرحوم حضرت آیت الله صانعی، برای جلوگیری از شیوع ویروس کرونا در میان مردم، مراسم تشییع و ترحیم برگزار نخواهد شد و ما هم برای جلوگیری از شیوع هرچه بیشتر این بیماری در جامعه، زمان مراسم تدفین را اعلام نمی کنیم اما قاعدتا باید صبر کنیم تا عموی مان آیت الله حسن صانعی به قم برسند تا خاکسپاری و تدفین صورت گیرد.»

پیام تسلیت شخصیت‌های سیاسی و مذهبی

به دنبال ارتحال آیت‌الله شیخ یوسف صانعی، چهره‌های سیاسی و مذهبی بسیاری با صدور اطلاعیه‌ها و پیام‌های جداگانه‌ای این فقدان را تسلیت گفتند. از جمله حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسن خمینی که در پیام خود، تأکید کرد: آن عالم ربانی و فقیه معظم از زمره برجسته‌ترین شاگردان امام عظیم‌الشأن بودند که در عین صلابت و تبحر در فقه اهل بیت علیهم السلام، به لوازم زندگی روزمره و جهان امروز توجه داشتند. یادگار امام افزود: شجاعت و کیاست همراه با دیانت و عشق به اهل بیت و امام راحل از ایشان عالمی آگاه به زمان ساخته بود. بی‌تردید حضور طولانی در درس امام و تلاش مستمر در سال‌های سخت مبارزه و دوران شکوهمند انقلاب اسلامی برای ایشان دستاوردی بزرگ در پیشگاه خدای سبحان است. اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس جمهوری هم رحلت این عالم ربانی و مرجع عالیقدر را ضایعه‌ای بزرگ و جبران‌نشدنی توصیف و تأکید کرد: مجاهدت‌های عالمانه، اجتهادهای شجاعانه و حضور مؤثر در تمامی صحنه‌های حساس انقلاب اسلامی، از عضویت در شورای نگهبان تا مسئولیت دادستانی کل کشور و از دوران مبارزه و پیروزی تاکنون از ویژگی‌های ممتاز این عالم وارسته بود. محسن هاشمی، رئیس شورای شهر تهران و فرزند ارشد مرحوم آیت‌الله هاشمی رفسنجانی نیز در پیام خود با بیان اینکه آیت‌الله صانعی مورد اعتماد و محبت ویژه امام خمینی و منشأ خدمات علمی برجسته‌ای در علوم اسلامی بویژه اجتهاد پویا و نگرش فقهی مبتنی بر در نظر گرفتن عنصر زمان و مکان، مرجع تقلیدی به روز و نواندیش محسوب می‌شد، اظهار کرد: ایشان با برخورداری از تواضعی مثال‌زدنی و ساده‌زیستی و اخلاص، مورد رجوع نخبگان و نسل جوان قرار داشت. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به‌واسطه حدود ۶۰ سال همراهی با این شخصیت علمی، ارادت و احترام ویژه‌ای برای ایشان قائل بود.

آیت‌الله موسوی بجنوردی دبیرکل مجمع روحانیون مبارز، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد خاتمی رئیس دولت اصلاحات، حجت‌الاسلام سید هادی خامنه‌ای، محمدرضا عارف عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، علی‌اکبر محتشمی‌پور دبیرکل سابق کنفرانس حمایت از قدس، حزب اعتماد ملی، حزب جوانان ایران اسلامی، حزب ندای ایرانیان، انجمن اسلامی مدرسین دانشگاه‌ها و علی‌اکبر صالحی، معاون رئیس جمهوری و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران نیز با صدور پیام‌هایی جداگانه درگذشت آیت‌الله صانعی را تسلیت گفتند.

رهبر معظم انقلاب درگذشت آیت‌الله صانعی را تسلیت گفتند

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در پیامی درگذشت مرحوم مغفور آیت‌الله حاج شیخ یوسف صانعی را تسلیت گفتند.

به گزارش پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، متن پیام رهبر انقلاب اسلامی به این شرح است:

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

درگذشت مرحوم مغفور آیت‌الله آقای حاج شیخ یوسف صانعی رضوان‌الله‌علیه را به فرزندان و خاندان مکرّم و به برادر معزّز و محترم ایشان و نیز به شاگردان و علاقمندان و دوستان آن عالم بزرگوار تسلیت عرض می‌کنم. آن مرحوم از شاگردان پرتلاش درسهای فقه و اصول و از نزدیکان حضرت امام خمینی اعلی‌الله‌مقامه بودند و پس از پیروزی انقلاب در مسئولیت‌های مهمّ قضائی و غیره به خدمت اشتغال داشتند و امید است این همه مقبول درگاه احدیّت و موجب اعتلای مقامات اخروی ایشان باشد. رحمت و مغفرت حضرت حق را برای آن مرحوم مسألت می‌کنم.

سیّدعلی‌خامنه‌ای
۲۲ شهریور ۱۳۹۹